

Omgangsprotocol

Plan voor bevorderen gewenst gedrag op De Reijer
&
Plan van aanpak bij ongewenst gedrag

Wie is betrokken?	Tijdspad	MT	Leerteam	Team	Bouw	MR
Fase						
Beeldvorming	Februari 2021					
Oordeelsvorming	April 2021					
Besluitvorming	Juni 2021					

Voorwoord

Op de Reijer streven wij ernaar dat alle kinderen zich tijdens de basisschoolperiode veilig voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. In alle groepen wordt veel aandacht besteed aan een preventieve aanpak, waarbij gewerkt wordt aan een veilige en positieve groep. Deze preventieve aanpak geldt voor alle kinderen in de school. Voor sommige kinderen of in sommige situaties is deze aanpak echter niet voldoende. Dan zijn verdere stappen nodig die voor alle betrokkenen duidelijk dienen te zijn.

In dit omgangsprotocol wordt beschreven welke normen en waarden wij hanteren, welk gedrag wij van kinderen verwachten en hoe wij werken aan een positieve en veilige sfeer binnen de school. Daarnaast wordt uitgelegd wat wij onder grensoverschrijdend- en pestgedrag verstaan en welke stappen door wie worden genomen wanneer dit zich voordoet.

Leerkrachten, ouders en de medezeggenschapsraad onderschrijven dit omgangsprotocol.

Inhoud

Inleiding

1. Een veilig klimaat

- 1.1 Het klimaat op de Reijer
- 1.2 De kernwaarden
- 1.3 Basisregels

2. Preventieve aanpak

- 2.1 Sociale veiligheid
- 2.2 Sociaal-emotioneel leren
- 2.3 Kwink
- 2.4 Groepsvorming
- 2.5 Leerlijnen in ParnasSys en ZIEN!
- 2.6 Sociomatrijs
- 2.7 Start- en portfoliogesprekken
- 2.8 Kwink en de week van ...

3. Grensoverschrijdend gedrag

- 3.1 Verschil tussen ongewenst en grensoverschrijdend gedrag
- 3.2 Aanpak ongewenst gedrag
- 3.3 Aanpak grensoverschrijdend gedrag
- 3.4 Stappenplan

4. Pestgedrag

- 4.1 Verschil tussen plagen en pesten
- 4.2 Signalen van pestgedrag
- 4.3 Aanpak
- 4.4 Stappenplan

Bijlagen

- I. Stappenplan grensoverschrijdend gedrag
- II. Stappenplan pestgedrag
- III. Formulier - grensoverschrijdend gedrag
- IV. Formulier - tegen pesten (het kind dat gepest wordt)
- V. Formulier - tegen pesten (het kind dat een ander pest)

Inleiding

Aanleiding

In het kader van 'Passend Onderwijs' blijven steeds meer kinderen met gedrags- en ontwikkelingsproblemen op de reguliere basisschool. Het omgaan met deze zorg valt voor een groot deel binnen de basisondersteuning. Dit is de ondersteuning die elke basisschool wordt geacht te kunnen geven. Ons streven is met behulp van het inzetten van interne en externe specialisten zo goed mogelijk aan de onderwijsbehoeften van elk kind tegemoet te komen.

Doel

Vanuit de leerkrachten, maar ook vanuit de kinderen en ouders, is een toenemende behoefte aan een consequente aanpak in het bevorderen van gewenst gedrag op school. Wanneer dit niet lukt, is het van belang om een goede aanpak van grensoverschrijdend gedrag binnen de school te hanteren. Binnen dit omgangsprotocol streven wij de onderstaande doelen na:

- Gewenst gedrag stimuleren bij kinderen. Dit doen we door structureel aandacht te besteden aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze kinderen. De methode Kwink speelt hierin een grote rol.
- Eenzelfde aanpak hanteren bij ongewenst gedrag en eenduidigheid creëren in het handelen van leerkrachten bij constatering van grensoverschrijdend gedrag.
- Duidelijkheid bieden aan de schoolleiding, leerkrachten, kinderen en hun ouders.
- Ouders in een vroeg stadium betrekken bij de gedragsmatige ontwikkeling van hun kind, verantwoordelijkheden verhelderen en samenwerken met een planmatige aanpak.
- Het structureel verminderen van grensoverschrijdend gedrag in de school door het volgen van een duidelijke lijn.

Uitgangspunten

- De pedagogische visie wordt breed gedragen binnen het schoolteam. Het team werkt vanuit deze gezamenlijke visie aan een goed pedagogisch klimaat.
- Leerkrachten en medewerkers zijn pedagogisch competent.
- Ouders en leerkrachten werken samen aan de veiligheid van de school en haar kinderen.

1. Een veilig klimaat

1.1 Het klimaat op de Reijer

De Reijer is een openbare basisschool. Ieder kind is hier welkom ongeacht wat zijn of haar maatschappelijke, culturele of levensbeschouwelijke achtergrond is. Dit uit zich in aandacht voor normen en waarden die wij als school belangrijk vinden.

Wij vinden een goede sfeer binnen de school van groot belang. Vertrouwen is de basis voor een veilig pedagogisch klimaat. Zowel leerkrachten als kinderen zijn oprecht en behandelen elkaar met respect. De leerkrachten zijn hierbij een rolmodel. Daarnaast streven wij binnen onze school naar rust en duidelijkheid. Pas als een kind zich veilig voelt, kan het zich verder ontwikkelen.

1.2 De kernwaarden

De visie van de Reijer is gebaseerd op de kernwaarden die algemeen geldend zijn voor openbare scholen. Onze kernwaarden zijn:

Iedereen welkom De openbare school staat open voor alle kinderen, ongeacht hun levensovertuiging, godsdienst, politieke gezindheid, afkomst, geslacht of seksuele geaardheid.	Waarden en normen De openbare school besteedt actief aandacht aan uiteenlopende levensbeschouwelijke, godsdienstige en maatschappelijke waarden.
Iedereen benoembaar Benoembaarheid op de openbare school staat open voor iedereen, ongeacht levensovertuiging, godsdienst, politieke gezindheid, afkomst, geslacht of seksuele geaardheid.	Van en voor de samenleving De openbare school is van en voor de samenleving en betreft leerlingen, ouders en personeelsleden actief bij de besluitvorming over doelstellingen en werkomstandigheden en stemt af met externe betrokkenen en belanghebbenden.
Wederzijds respect De openbare school houdt rekening met en gaat uit van wederzijds respect voor de levensbeschouwing of godsdienst van alle leerlingen, ouders en personeelsleden.	Levensbeschouwing en godsdienst De openbare school biedt de gelegenheid om levensbeschouwelijk vormings- of godsdienstonderwijs te volgen.

1.3 Basisregels

Naar aanleiding van deze kernwaarden zijn basisregels opgesteld. Deze basisregels zijn gebaseerd op de vijf SEL-competenties uit Kwink:

1. *Besef hebben van jezelf (ik)* > Ik weet wie ik ben.
2. *Zelfmanagement (ik)* > Ik weet wat ik doe.
3. *Besef hebben van de ander (jij)* > Ik zie anderen.
4. *Relaties kunnen hanteren (jij)* > En ga goed met anderen om.
5. *Keuzes kunnen maken (wij)* > Ik kies voor een leuke en veilige groep.

De basisregels geven sturing aan het klimaat binnen de school en vormen de leidraad van hoe leerkrachten, kinderen en ouders met elkaar horen om te gaan. De basisregels zijn zichtbaar in de school en in alle groepen.

Op de Reijer

Mag je zijn wie je bent.

Werken we samen en lossen we problemen goed op.

Hebben wij aandacht voor anderen en zorgen we voor elkaar.

Gaan we goed met elkaar en met de materialen om.

Is het rustig in de klas en in de school.

Daarnaast stelt de leerkracht aan het begin van het schooljaar samen met de kinderen regels en afspraken op die in de groep gelden. Deze regels en afspraken zijn zichtbaar in de klas en geven richting aan het dagelijks handelen. Een prettig leefklimaat zorgt voor een prettig leerklimaat.

2. Preventieve aanpak

2.1 Sociale veiligheid

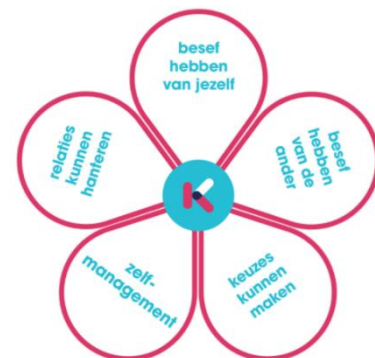
De Wet Veiligheid op school (2015) verplicht scholen om zorg te dragen voor de sociale veiligheid binnen de school. Op de Reijer draagt de gedragspecialist en Kwink-coach zorg voor een veilige leef- en leeromgeving. Daarnaast wordt ook verwacht dat scholen:

- Een sociaal veiligheidsbeleid voeren.
- Iemand hebben om het pestbeleid op school te coördineren en een aanspreekpunt te hebben waar kinderen en ouders pesten kunnen melden.
- De beleving van veiligheid en het welzijn van hun kinderen volgen, zodat er altijd een actueel en representatief beeld is van de situatie op school.
- Wanneer het probleem niet op de juiste wijze kan worden aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert, bestaat de mogelijkheid een interne vertrouwenspersoon te raadplegen. De vertrouwenspersoon kan het probleem (helpen) onderzoeken, deskundigen raadplegen en adviseren.

Ons handelen is er allereerst op gericht om gewenst gedrag te stimuleren, aan te leren en te bevorderen. We gaan ervan uit dat ouders/verzorgers dit eveneens doen. Op school doen we dat gedurende onze omgang met kinderen in de groepen, op het speelplein, maar ook heel bewust tijdens activiteiten in het kader van sociaal-emotioneel leren.

2.2 Sociaal-emotioneel leren

De ontwikkeling van het kind in het omgaan met zichzelf en met anderen valt onder de sociaal-emotionele ontwikkeling. Om het kind te helpen zich binnen dit gebied te ontwikkelen, is het belangrijk om aandacht te besteden aan de vijf competenties van sociaal-emotioneel leren. Door ook op school aandacht te besteden aan deze competenties, wordt het welbevinden van de kinderen gestimuleerd en een veilige leer- en leefomgeving gecreëerd.

Figuur 2.1 Vijf SEL-competenties
(bron: kwinkschool.nl)

2.3 Kwink

Op de Reijer wordt in de groepen 1 tot en met 8 gewerkt met de methode Kwink. De methode wordt preventief ingezet en heeft als doel om van de klas een positieve groep te maken en om verstorend gedrag in de klas te voorkomen. Om dit doel te bereiken wordt tijdens de lessen gewerkt aan de vijf competenties van sociaal-emotioneel leren.

In deze methode wordt ook veel aandacht besteed aan negatief (pest)gedrag. Kwink gaat uit van het verantwoordelijkheidsgevoel van de groep om pesten tegen te gaan. Doordat de kinderen hier al vanaf de onderbouw tijdens de lessen mee oefenen, leren de kinderen om elkaar op een positieve manier aan te spreken op hun gedrag. Het aanleren van positief gedrag voorkomt in veel gevallen onrust en negatief (pest)gedrag achteraf.

2.4 Groepsvorming

Aan het begin van het schooljaar is een klas nog niet gelijk een groep. Voordat een klas een groep wordt, vinden er verschillende fasen van groepsvorming plaats. In de eerste schoolweek staat het kennismaken centraal en het vaststellen van de normen en waarden binnen de groep. Een belangrijk onderdeel hiervan is het met elkaar bepalen van de groepsregels en afspraken.

Vanaf deze week tot aan de herfstvakantie ontdekken de kinderen hoe de groep is en welke rol zij binnen de groep hebben. Deze belangrijke weken worden de 'Gouden weken' genoemd. De lessen vanuit de methode 'Kwink' sluiten aan bij de fasen van groepsvorming. Tijdens de eerste periode wordt daarom vooral gewerkt aan het creëren van een veilige groep.

Vanaf de herfstvakantie zou de groep een positieve groep moeten zijn. De onderlinge verhoudingen zijn in balans, de rollen staan vast en er is sprake van rust. Om te controleren of er sprake is van een positieve groep, vult iedere leerkracht na de herfstvakantie de 'Checklist groepsvorming' in. Aan de hand van deze checklist kunnen indien nodig groepsgerichte interventies worden ingezet.

Iedere leerkracht heeft een exemplaar van het boek 'de Gouden Weken 2.0' van Boaz Bijleveld. Hierin wordt niet alleen de achtergrondinformatie over groepsvorming beschreven, maar staan ook allerlei activiteiten die tijdens het schooljaar in de groep kunnen worden uitgevoerd.

2.5 Leerlijnen in ParnasSys en ZIEN!

Gedurende het schooljaar wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen gevolgd. In de groepen 1/2 wordt hierbij gebruik gemaakt van het leerlingvolgsysteem 'Leerlijnen in ParnasSys' en in de groepen 3 t/m 8 wordt geobserveerd aan de hand van ZIEN!

Door middel van deze volgsystemen kan de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen in beeld worden gebracht. Het overzicht van deze observaties wordt toegevoegd aan het portfolio. Daarnaast wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling tijdens de portfoliogesprekken besproken.

2.6 Sociomatrijs

De sociomatrijs wordt ieder schooljaar twee keer ingevuld. Aan ieder kind wordt een aantal vragen gesteld die gericht zijn op de relatie met andere kinderen en samenwerken. Door de antwoorden op deze vragen uit te werken in de sociomatrijs worden sociale verbindingen en relaties binnen de groep zichtbaar. Op basis van de sociomatrijs en de ingevulde observatielijsten kunnen indien nodig verdere stappen worden gezet.

2.7 Startgesprekken

Aan het begin van het schooljaar worden de ouders door de leerkracht uitgenodigd voor een startgesprek. Dit gesprek is erg belangrijk. Het is een eerste kennismaking en het geeft de ouders, het kind en de leerkracht de mogelijkheid om verwachtingen naar elkaar uit te spreken. Ook versterkt dit de samenwerking en de onderlinge relatie. De ouders van kinderen die gedurende het schooljaar starten worden na zes weken uitgenodigd voor het startgesprek.

Een goede relatie met ouders is belangrijk voor een prettig schoolklimaat. Als leerkrachten en ouders met elkaar op één lijn zitten wat betreft de ontwikkeling van het kind komt dit de algehele sfeer binnen de school ten goede. Ouders zijn onze belangrijkste partner in de ontwikkeling en in de opvoeding van het kind.

2.8 Kwink en de week van...

In de laatste week van september vindt ieder jaar de 'Week tegen het pesten' plaats. Tijdens deze week besteden wij naast extra groepsvormende activiteiten ook aandacht aan de gevolgen van wat pesten op anderen heeft. Door tijdens deze week veel aandacht te besteden aan dit onderwerp, zorgen we voor een stevige basis voor de rest van het schooljaar.

De SEL-competenties zijn ook van toepassing op mediawijsheid. In november wordt tijdens de 'Week van de Mediawijsheid' aandacht besteed aan het gebruik van (social) media, het omgaan met elkaar via (social) media en digitale balans.

Zowel de 'Week tegen het pesten' als de 'Week van de Mediawijsheid' worden jaarlijks aangegeven in de jaarkalender. Hierdoor is het voor de leerkrachten, ouders en kinderen duidelijk wanneer deze weken plaatsvinden. Tijdens deze weken wordt gebruik gemaakt van het extra lesmateriaal van Kwink.

3. Grensoverschrijdend gedrag

3.1 Verschil tussen ongewenst en grensoverschrijdend gedrag

Er kan onderscheid worden gemaakt tussen externaliserend gedrag en internaliserend gedrag. Bij externaliserend gedrag is het gedrag voornamelijk naar buiten gekeerd en bij internaliserend gedrag is het gedrag vooral naar binnen toe gekeerd. De verschillen zijn beschreven in tabel 3.1.

Externaliserend gedrag	Internaliserend gedrag
Verstoren van klassikale activiteiten (brutaliteit, roepen, van de plaats komen)	Verdriet
Weigeren om werk te doen, dwars zijn	Onzeker
Geen gehoor geven aan (corrigerende) opmerkingen van de leerkracht	Verlegen, timide
Fysiek contact (duwen, slaan, schoppen)	Angstig
Op ongepaste wijze omgaan met spullen van school of van anderen	In zichzelf gekeerd, teruggetrokken
Ongepast taalgebruik	Niet opkomen voor zichzelf
Clownesk gedrag	Negatieve gedachten en gevoelens over zichzelf
Druk, onrustig gedrag	Weinig aansluiting met anderen

Tabel 3.1 Verschil tussen externaliserend en internaliserend gedrag

Door middel van de criteria uit tabel 3.2 kan onderscheid worden gemaakt tussen ongewenst gedrag en grensoverschrijdend gedrag.

	Ongewenst gedrag	Grensoverschrijdend gedrag
Duur	De problemen zijn er sinds kort (enkele dagen/weken).	De problemen spelen al langere tijd (maanden).
Frequentie	De problemen doen zich niet al te vaak voor. Er zit geen continuïteit in het vertonen van het gedrag. Toch is het gedrag storend.	Er is een aanhoudende reeks van storende gedragsuitingen.
Intensiteit	De intensiteit van de problemen is over het algemeen laag. Een enkele keer is er sprake van escalatie van het gedrag.	De problemen zijn intens en gaan gepaard met veel emotie bij het kind en de omgeving.
Situatie	Het probleemgedrag wordt meestal in één situatie getoond (bijvoorbeeld tijdens het buitenspelen, op de gang, tijdens lezen).	De problemen komen in meerdere situaties voor.
Stapelning	Het probleemgedrag is beperkt in omvang.	Er is sprake van stapeling van ongewenst gedrag.
Gevolgen	De hinder is voor het kind en/of omgeving beperkt.	De hinder is voor de leerkracht en de klasgenoten groot. Het kind kan zelf ook onder het gedrag lijden.
Prognose	De verwachting is dat het kind lichte ondersteuning nodig heeft.	De verwachting is dat het kind intensieve ondersteuning nodig heeft.

Tabel 3.2 Verschil tussen ongewenst gedrag en grensoverschrijdend gedrag

3.2 Aanpak ongewenst gedrag

Wanneer een kind ongewenst gedrag vertoont (zie tabel 3.1 en tabel 3.2), is het belangrijk om het ongewenste gedrag met het kind te bespreken. Wanneer het kind opnieuw ongewenst gedrag laat zien, wordt dit tijdens een gesprek met het kind en de ouders/verzorgers besproken. Een beschrijving van het ongewenste gedrag, de gemaakte afspraken en een samenvatting van het gesprek met ouders worden in ParnasSys vastgelegd.

Wanneer het ongewenste gedrag na de gemaakte afspraken blijft aanhouden, dan wordt dit met de gedragspecialist of de intern begeleider besproken.

3.3 Aanpak grensoverschrijdend gedrag

Wanneer er sprake is van grensoverschrijdend gedrag (zie tabel 3.1 en tabel 3.2), dan voert de leerkracht een gesprek met het kind. Tijdens het gesprek wordt het formulier 'grensoverschrijdend gedrag' (zie bijlage III) door de leerkracht (groep 1 t/m 4) of door het kind (groep 5 t/m 8) ingevuld. Daarnaast informeert de leerkracht de ouders over de probleemsituatie en wordt een beschrijving van het vertoonde gedrag, de gemaakte afspraken en het ingevulde 'gedragsformulier' in ParnasSys vastgelegd.

Gesprek met het kind

- Stel het kind op zijn of haar gemak.
- Vertel waarom je een gesprek wilt voeren.
- Verken het probleem aan de hand van het 'formulier grensoverschrijdend gedrag'. Wat is er gebeurd? Wie waren erbij betrokken? Waar is het gebeurd? Hoe is het gebeurd? Waarom is het gebeurd?
- Hoe denkt het kind er nu over?
- Hoe zouden de andere betrokkenen zich nu voelen?
- Welke oplossingen kan het kind bedenken?
- Kies één of meerdere oplossingen uit.
- Bespreek hoe dit stap voor stap kan worden uitgevoerd.
- Vraag aan het kind hoe hij in het vervolg met een soortgelijk probleem om gaat?
- Zet alles op een rijtje: wat is er besproken/afgesproken?
- Sluit het gesprek positief af.

Gesprek ouders/verzorgers

- Stel de ouders/verzorgers op hun gemak.
- Vertel wat de aanleiding is van het gesprek.
- Geef aan wat het doel van het gesprek is.
- Beschrijf de probleemsituatie(s).
- Wat zit er achter dit gedrag? Wat vertelt het kind thuis? Merken de ouders/verzorgers veranderingen in het gedrag, gedachten of gevoelens van hun kind? Wat is volgens ouders de oorzaak van het gedrag?
- Bespreek welke afspraken je met het kind hebt gemaakt en wat de vervolgstappen zijn.
- Bespreek wat ouders thuis kunnen doen.
- Wat is de conclusie van het gesprek?
- Zet alles op een rijtje: wat gebeurt er op school? Wat gebeurt er thuis? Komt er een vervolfgesprek? Noteer dit op het 'formulier grensoverschrijdend gedrag'.
- Sluit het gesprek positief af.

Dossier opbouwen

Het is belangrijk om het gedrag zo objectief mogelijk te beschrijven. Door dit te doen ontstaat een goed beeld van de situaties in de groep waarin het kind ongewenst gedrag vertoont. Dit is belangrijk om te bepalen welke vorm van hulp of ondersteuning nodig kan zijn. Een goed en duidelijk dossier helpt in de hulpverlening en begeleiding naar een kind en ouders.

Voor een goed dossier worden de volgende aspecten door de groepsleerkracht in beeld gebracht:

- Het vertoonde gedrag wordt genoteerd als notitie in ParnasSys.
- De gemaakte afspraken met het kind en ouders/verzorgers om het grensoverschrijdende gedrag te stoppen worden genoteerd in ParnasSys.
- Het ingevulde 'formulier grensoverschrijdend gedrag' wordt vastgelegd in ParnasSys.

3.4 Stappenplan

Zodra er sprake is van grensoverschrijdend gedrag wordt het 'stappenplan grensoverschrijdend gedrag' (zie bijlage I) ingezet. In dit stappenplan is een opbouw zichtbaar in maatregelen die we als school nemen om grensoverschrijdend gedrag aan te pakken. Daardoor is het voor alle betrokkenen duidelijk welke aanpak wordt gehanteerd, wie verantwoordelijk is, hoe het dossier wordt opgebouwd en wat de vervolgstappen zijn.

4. Pestgedrag

4.1 Verschil tussen plagen en pesten

Plagen gebeurt vaak spontaan en komt dus niet structureel voor. Bij plagen ben je gelijk aan elkaar en is niemand de baas. Ook liggen de rollen hierbij niet vast. De ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Bij plagen is het niet de bedoeling om een ander pijn te doen, maar wordt het vaak als leuk of grappig gezien. Soms is het onderscheid lastig te maken. Stoeien valt bijvoorbeeld onder plagen, maar kan soms op de grens tussen plagen en pesten zitten.

Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Het is steeds hetzelfde kind dat wint en hetzelfde kind dat verliest. Het kind dat pest heeft geen positieve bedoelingen. Hij wil de ander pijn doen, kwetsen en een slecht gevoel bezorgen. Het kind dat gepest wordt, voelt zich eenzaam, verdrietig, onzeker en is bang. De verschillen tussen plagen en pesten zijn beschreven in tabel 4.1.

Plagen	Pesten
Gelijkwaardigheid, wisselende slachtoffers	Machtsverschil, steeds hetzelfde slachtoffer
Niet-doelbewust	Doelbewust
Grappig of leuk	Agressie
Toevallig, eenmalig	Langdurig

Tabel 4.1 Verschil tussen plagen en pesten

Op school geven kinderen regelmatig aan dat zij het gevoel hebben dat zij worden gepest. Vaak gaat hierbij niet om pesten, maar om plagen. Het is voor kinderen lastig om onderscheid te maken, omdat zij zich door beide niet prettig kunnen voelen. Toch is er een groot verschil in het omgaan met plagen en pesten. Daarom is het belangrijk dat een kind leert wat het verschil tussen plagen en pesten is en dit leert herkennen. Door middel van lessen uit de methode Kwink en activiteiten tijdens de week tegen het pesten wordt hier in iedere groep aandacht aan besteed.

4.2 Signalen van pestgedrag

Pestgedrag komt in verschillende uitingsvormen voor. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen verbaal, fysiek, emotioneel en relationeel pesten. Dit geldt voor zowel het traditionele pesten als het digitale pesten. In tabel 4.2 worden bij iedere uitingsvorm signalen en voorbeelden van pestgedrag genoemd.

Verbaal pesten*	<ul style="list-style-type: none">- Uitschelden, kleineren- Bedreigen- Altijd een bijnaam gebruiken- Zogenaamde leuke opmerkingen maken over een ander- Briefjes doorgeven- Foto's of filmpjes verspreiden via social media <p><i>Uitingen kunnen verbaal zijn of via tekstberichten en filmpjes</i></p>
------------------------	---

Fysiek pesten	<ul style="list-style-type: none">- Intimideren- Bedreigen- Slachtoffer of bekende van het slachtoffer pijn doen- Spullen kapot of onbruikbaar maken- Na schooltijd opwachten- Onderweg naar huis achternarijden- Dwingen om met een ander persoon te vechten- Stelen van een slachtoffer
Emotioneel	<ul style="list-style-type: none">- De ander publiekelijk een slecht gevoel bezorgen- Vernederen- Uitlachen- Buitensluiten- Belachelijk maken
Relationeel	<ul style="list-style-type: none">- Stoken in vriendschappen- Roddels verspreiden of iemand een slechte naam bezorgen- Privé informatie delen of geheimen openbaren- Een ander voortdurend de schuld geven

Wanneer mogelijk pestgedrag is gesignaleerd, kan per situatie worden onderzocht of er sprake is van pesten. Beantwoord in dat geval de onderstaande vragen:

- Is er sprake van machtsverschil?
- Is er sprake van doelbewust gedrag?
- Is er sprake van agressie?
- Houd het langdurig aan?

Er is **geen** sprake van pestgedrag wanneer één, twee of drie vragen met 'ja' en de overige vragen met 'nee' worden beantwoord. In deze situatie is sprake van ongewenst gedrag.

Er is **wel** sprake van pestgedrag wanneer alle vragen met 'ja' worden beantwoord.

4.3 Aanpak

Wanneer er op school sprake is van pestgedrag, dan wordt de vijfsporenaanpak ingezet. Echter kan pestgedrag kan zich ook buiten schooltijd voordoen. We merken dat er door de huidige digitale mogelijkheden minder grenzen aan pesten zijn. Ondanks dat wij op school veel aandacht besteden aan het voorkomen van (digitaal) pesten, zijn ouders/verzorgers in alle gevallen verantwoordelijk voor het gedrag van hun kind.

Wat betreft (digitaal) pesten buiten schooltijd heeft de leerkracht een signalerende rol. Wanneer de leerkracht merkt dat een situatie buiten school invloed heeft op de groep, dan wordt dit met de groep of de betrokken kinderen besproken en wordt contact opgenomen met de betreffende ouders.

De vijfsporenaanpak is een benadering van pesten die gericht is op de vijf verschillende partijen die betrokken zijn, namelijk: het kind dat gepest wordt, het kind dat een ander best, de klasgenoten, de ouders en de school.

1. Het kind dat gepest wordt

Ieder kind kan het slachtoffer worden van pestgedrag. Hieronder een aantal mogelijke beschrijvingen waarop pesten betrekking kan hebben:

- het kind heeft weinig zelfvertrouwen en bezit weinig mogelijkheden om voor zichzelf op te komen of om problemen op te lossen. Het kind valt buiten de groepen en heeft weinig tot geen vrienden.
- het kind heeft moeite om zijn gedrag en emoties te reguleren. Dit zorgt ervoor dat het kind tijdens sociale contacten de neiging heeft om te overreageren en niet altijd op een juiste wijze handelt.
- het kind maakt deel uit van de omstanders en heeft last van het pestgedrag wat hij ziet gebeuren. Ondanks dat het kind persoonlijk niets wordt aangedaan, voelt hij zich rot over het gedrag wat hij heeft gezien. Het kind voelt zich schuldig en schaamt zich omdat hij geen stap heeft gezet om het pesten te stoppen.
- het kind is anders dan de andere kinderen en valt daardoor buiten de groep. Oorzaken hiervoor kunnen zijn: andere (seksuele) identiteit, een beperking of stoornis, speciale (onderwijs)behoeften.

Begeleiding van het kind dat gepest wordt vanuit school:

- Toon medeleven, luister naar het verhaal en stel vragen. Hoe, wanneer en door wie wordt er gepest?
- Vul samen het formulier 'het kind dat gepest wordt' in (zie bijlage IV).
- Bespreek hoe het kind zelf reageert voorafgaand, tijdens en na het pesten.
- Leer het kind dat hij op een andere manier kan reageren. Beloon het kind bij het juiste gedrag.
- Benadruk wat zijn sterke en leuke eigenschappen zijn.
- Leg uit waarom de ander pest.
- Bespreek welke oplossing het kind wil.
- Nodig ouders uit voor een (telefonisch) gesprek om de situatie met elkaar te bespreken en maak afspraken over hoe nu verder.
- Laat het kind eventueel ervaren dat het contact met andere kinderen wel leuk kan zijn. Bijvoorbeeld door naschoolse activiteiten of een sportvereniging.
- Inschakelen van externe hulp, zoals sociale vaardigheidstrainingen, CJG of het wijkteam.

2. Het kind dat een ander pest

Kinderen hebben behoefte om deel uit te maken van een groep. Wanneer de kinderen een plek hebben binnen de groep, willen ze zichzelf laten zien en gewaardeerd worden. Een kind die een ander pest, lijkt de behoefte te hebben om zijn status binnen de groep via ongewenst gedrag te vergroten. Deze behoefte kan voortkomen uit verschillende situaties, zoals:

- het kind voelt zich buitengesloten of is zelf gepest. Daarom zoekt hij contact met een populair kind dat eveneens pest. Het kind wil hierdoor zijn eigen status binnen de groep verhogen.
- het kind heeft een hoge status binnen de groep en is erg populair. Het kind weet heel goed wat de regels zijn, maar probeert deze te omzeilen.
- het kind is opgegroeid met grote, sociale problemen. Hierbij kan je denken aan een problematische thuissituatie, misbruik of criminaliteit. In het leven van het kind is nauwelijks sprake van empathie en is agressie de norm.

- Het kind is fysiek sterk en wilt voortdurend de strijd of competitie met anderen aan gaan.

Begeleiding van het kind dat een ander pest vanuit school:

- Voer een gesprek: wat is de reden van pesten?
Vul samen het formulier 'het kind dat een ander pest' in (zie bijlage V).
- Laat inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is op de ander
- Laat zijn excuses aanbieden aan het kind dat gepest wordt en eventueel aan de rest van de groep
- Laat zien welke sterke en leuke kanten de ander heeft
- Bespreek welk gedrag je van het kind verwacht en benoem de regels en afspraken die op school gelden. Geef aan welke consequenties er gelden wanneer het kind zich hier niet aan houdt.
- Leer het kind een passende aanpak, bijvoorbeeld de stop-denk-doe methode. Beloon het kind bij goed gedrag.
- Nodig ouders uit voor een (telefonisch) gesprek om de situatie met elkaar te bespreken. Bespreek wat de oorzaak voor het pestgedrag kan zijn en maak afspraken over hoe nu verder.
- Laat het kind eventueel ervaren dat het contact met andere kinderen wel leuk kan zijn.
Bijvoorbeeld door naschoolse activiteiten of een sportvereniging.
- Inschakelen van externe hulp, zoals sociale vaardigheidstrainingen, CJG of het wijkteam.

3. De klasgenoten

In peestsituaties draait het niet alleen om de kinderen die pesten en gepest worden. Er zijn ook kinderen die aanmoedigen, toekijken of tegen het pestgedrag zijn. De omstanders kunnen in drie groepen worden verdeeld:

- *Verdedigers* kiezen de kant van het kind dat wordt gepest. Ze troosten het kind dat wordt gepest komen voor hem op. Hoe meer kinderen voor het kind wat gepest wordt opkomen, hoe groter de kans is dat het pesten afneemt.
- *Buitenstaanders* kijken toe of kijken weg. Ze nemen een passieve houding aan en durven vaak niet in te grijpen, omdat ze bang zijn zelf gepest te worden. Deze houding kan voor het kind dat een ander pest overkomen als 'ik grijp niet in, het is goed wat je doet'. Hierdoor is de kans groot dat het pesten blijft doorgaan.
- *Aanmoedigers* pesten niet zelf, maar door hun houding, uitspraken of gelach moedigen ze de pester aan om verder te gaan. Dit stimuleert het kind dat een ander pest om verder te gaan.

Begeleiding van de klasgenoten:

- Praat met de kinderen over pesten en hun eigen rol daarbij.
- Overleg met de kinderen welke mogelijke oplossingen er zijn en bespreek wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen.
- Werk samen met de kinderen aan oplossingen, waarbij zij zelf een actieve rol spelen.

4. De ouders

- Neem ouders die zich zorgen maken over pesten serieus.
- Breng en houd ouders op de hoogte van peestsituaties.
- Geef informatie en advies geven over pesten en de manieren waarop pesten kan worden aangepakt.

- Stem de aanpak tegen het pesten met ouders af en voer dit zowel op school als thuis uit.
- Verwijs ouders indien nodig door naar deskundige ondersteuning.

5. De school

- Zorg dat de leerkrachten en schoolleider voldoende informatie hebben over pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten in de eigen groep en de eigen school.
- Kies een standpunt ten opzichte van pesten en draag dit uit.
- Hanteer een beleid met betrekking tot pesten en veiligheid waar de hele school bij betrokken is.

4.4 Stappenplan

Zodra een kind, ouder of leerkracht aangeeft dat er sprake is van pestgedrag wordt het stappenplan (zie bijlage II) ingezet. In dit stappenplan is een opbouw zichtbaar in maatregelen die we als school nemen om pestgedrag aan te pakken. Daardoor is het voor alle betrokkenen duidelijk welke aanpak wordt gehanteerd, wie verantwoordelijk is, hoe het dossier wordt opgebouwd en wat de vervolgstappen zijn.

Bijlage I: Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Niveau 5
Situatie	Situatie waarin sprake is van grensoverschrijdend gedrag (eerste keer)	Situatie waarin opnieuw sprake is van grensoverschrijdend gedrag (tweede keer)	Situatie waarin sprake is van herhaaldelijk grensoverschrijdend gedrag	Situatie waarin sprake is van structureel grensoverschrijdend gedrag	Situatie waarin sprake is van onacceptabel, structureel grensoverschrijdend gedrag
Aanpak om einde te maken aan situatie	De leerkracht bespreekt het grensoverschrijdend gedrag met het kind. De leerkracht neemt telefonisch contact op met de ouder(s) en informeert ouders over de situatie	De leerkracht bespreekt het grensoverschrijdend gedrag met het kind. Het formulier grensoverschrijdend gedrag wordt ingevuld. De leerkracht voert op school een gesprek met het kind en ouder(s). Het formulier grensoverschrijdend gedrag wordt door ouders ondertekend. De leerkracht informeert de gedragsspecialist.	De gedragsspecialist bespreekt het grensoverschrijdend gedrag met het kind. Het formulier grensoverschrijdend gedrag wordt ingevuld. De leerkracht en de gedragsspecialist bespreken de situatie. De leerkracht voert op school een gesprek met het kind en ouder(s). Het formulier grensoverschrijdend gedrag wordt door ouders ondertekend. De gedragsspecialist informeert de intern begeleider.	De intern begeleider bespreekt het grensoverschrijdend gedrag met het kind. Het formulier grensoverschrijdend gedrag wordt ingevuld. De leerkracht en de intern begeleider bespreken de situatie. De intern begeleider voert op school een gesprek met de leerkracht, de ouder(s) en het kind. Het formulier grensoverschrijdend gedrag wordt ondertekend. De intern begeleider informeert de schoolleider.	De schoolleider bespreekt het grensoverschrijdend gedrag met het kind. De intern begeleider en schoolleider bespreken de situatie. Gesprek op school met de schoolleider, de intern begeleider, de leerkracht, de ouder(s) en het kind.
Verantwoordelijk(en)	Leerkracht	Leerkracht Gedragsspecialist	Gedragsspecialist Intern begeleider	Intern begeleider Schoolleider	Intern begeleider Schoolleider
Dossiervorming	Er worden afspraken gemaakt om het grensoverschrijdende gedrag te stoppen. Het getoonde gedrag en de gemaakte afspraken worden vastgelegd in ParnasSys.	Er worden afspraken gemaakt om het grensoverschrijdende gedrag te stoppen. Het getoonde gedrag en de gemaakte afspraken worden vastgelegd in ParnasSys. Waarschuwing in ParnasSys aangeven	Er worden afspraken gemaakt om het grensoverschrijdende gedrag te stoppen. Het getoonde gedrag en de gemaakte afspraken worden vastgelegd in ParnasSys. Tweede waarschuwing in ParnasSys	Er worden afspraken gemaakt om het grensoverschrijdende gedrag te stoppen. Het getoonde gedrag en de gemaakte afspraken worden vastgelegd in ParnasSys. Derde waarschuwing in ParnasSys	Er worden afspraken gemaakt om het grensoverschrijdende gedrag te stoppen. Het getoonde gedrag en de gemaakte afspraken worden vastgelegd in ParnasSys. Vierde waarschuwing in ParnasSys

(vervolg)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Niveau 5
Vervolgstep(en) en ondersteuning	Leerkracht	De leerkracht bespreekt de situatie met de gedragspecialist.	De leerkracht, gedragspecialist en de intern begeleider bespreken welke hulp en ondersteuning passend is voor het kind. Inzetten van passende hulp en ondersteuning.	Inzetten van passende hulp en ondersteuning voor het kind dat. Externe hulp wordt indien nodig ingeschakeld.	Inzetten van passende hulp en ondersteuning voor het kind dat. Externe hulp wordt ingeschakeld.
Protocol Schorsing en verwijdering (OZHW)		<i>Eerste waarschuwing</i>	<i>Tweede waarschuwing</i> Time-out voor een halve dag. Het kind werkt een halve dag in een andere groep.	<i>Derde waarschuwing</i> Time-out voor een hele dag. Het kind werkt één dag in een andere groep.	<i>Vierde waarschuwing</i> Het kind wordt tijdelijk geschorst voor de maximale duur (5 dagen). De volgende stap is een volledige verwijdering van school. De Reijer heeft de plicht een geschikte andere school te vinden. (Zie schorsings-en verwijderingsbeleid OZHW)
Melding bij bestuur OZHW en/of onderwijsinspectie			De schoolleider meldt de time-out bij het bestuur.	De schoolleider meldt de time-out bij het bestuur.	De schoolleider vraagt de schorsing aan bij het bestuur. Bestuur kent dit op basis van dossier toe. De schoolleider meldt de schorsing bij de onderwijsinspectie.

Bijlage II: Stappenplan pestgedrag

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Niveau 5
Situatie	Situatie waarin sprake is van pestgedrag (eerste keer).	Situatie waarin opnieuw sprake is van pestgedrag (tweede keer).	Situatie waarin sprake is van herhaaldelijk pestgedrag.	Situatie waarin sprake is van structureel pestgedrag.	Situatie waarin sprake is van onacceptabel, onverbeterlijk, structureel pestgedrag.
Aanpak om einde te maken aan situatie	<p>De leerkracht bespreekt het pestgedrag met het kind dat pest.</p> <p>De leerkracht stuurt via Parro een bericht aan de ouder(s).</p> <p>De leerkracht bespreekt de situatie met het kind dat gepest wordt.</p> <p>De leerkracht neemt telefonisch contact op de ouder(s).</p> <p>De leerkracht bespreekt de situatie met de betrokken kinderen.</p>	<p>De leerkracht bespreekt het pestgedrag met het kind dat pest en laat het formulier tegen pesten invullen.</p> <p>De leerkracht voert op school een gesprek met het kind en ouder(s). Het formulier tegen pesten wordt door ouders ondertekend.</p> <p>De leerkracht bespreekt de situatie met het kind dat gepest wordt en laat het formulier tegen pesten invullen.</p> <p>De leerkracht voert op school een gesprek met het kind en ouder(s). Het formulier tegen pesten wordt door ouders ondertekend.</p> <p>De leerkracht bespreekt de situatie met de betrokken kinderen.</p> <p>De leerkracht informeert de anti-pestcoördinator.</p>	<p>De anti-pestcoördinator bespreekt het pestgedrag met het kind dat pest en laat het formulier tegen pesten invullen.</p> <p>De leerkracht voert op school een gesprek met het kind en ouder(s). Het formulier tegen pesten wordt door ouders ondertekend.</p> <p>De anti-pestcoördinator bespreekt het pestgedrag met het kind dat gepest wordt en laat het formulier tegen pesten invullen.</p> <p>De leerkracht voert op school een gesprek met het kind en ouder(s). Het formulier tegen pesten wordt door ouders ondertekend.</p> <p>De anti-pestcoördinator bespreekt de situatie met de betrokken kinderen.</p> <p>De anti-pestcoördinator informeert de intern begeleider.</p>	<p>De intern begeleider bespreekt het pestgedrag met het kind dat pest en laat het formulier tegen pesten invullen.</p> <p>De leerkracht en intern begeleider voeren op school een gesprek met het kind en ouder(s). Het formulier tegen pesten wordt door ouders ondertekend.</p> <p>De intern begeleider bespreekt het pestgedrag met het kind dat gepest wordt en laat het formulier tegen pesten invullen.</p> <p>De leerkracht en intern begeleider voeren op school een gesprek met het kind en ouder(s). Het formulier tegen pesten wordt door ouders ondertekend.</p> <p>De intern begeleider bespreekt de situatie met de betrokken kinderen.</p> <p>De intern begeleider informeert de schoolleider.</p>	<p>De intern begeleider en schoolleider bespreken de situatie.</p> <p>De schoolleider bespreekt het pestgedrag met het kind dat pest.</p> <p>De leerkracht, intern begeleider en schoolleider voeren op school een gesprek met het kind en ouder(s).</p> <p>De schoolleider bespreekt het pestgedrag met het kind dat wordt gepest.</p>
Verantwoordelijk(en)	Leerkracht	Leerkracht Anti-pestcoördinator	Anti-pestcoördinator Intern begeleider	Intern begeleider Schoolleider	Schoolleider

	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Niveau 5
Dossiervorming	Er worden afspraken gemaakt om het pesten te stoppen. Deze afspraken worden vastgelegd in ParnasSys van zowel het kind dat pest als het kind dat gepest wordt.	Er worden afspraken gemaakt om het pesten te stoppen. Deze afspraken worden vastgelegd in ParnasSys van zowel het kind dat pest als het kind dat gepest wordt.	Er worden afspraken gemaakt om het pesten te stoppen. Deze afspraken worden vastgelegd in ParnasSys van zowel het kind dat pest als het kind dat gepest wordt.	Er worden afspraken gemaakt om het pesten te stoppen. Deze afspraken worden vastgelegd in ParnasSys van zowel het kind dat pest als het kind dat gepest wordt.	Er worden afspraken gemaakt om het pesten te stoppen. Deze afspraken worden vastgelegd in ParnasSys van zowel het kind dat pest als het kind dat gepest wordt.
Vervolgstep(en) en ondersteuning		De leerkracht bespreekt de situatie met de anti-pestcoördinator.	De leerkracht, anti-pestcoördinator en intern begeleider bespreken welke hulp en ondersteuning passend is voor de betrokken kinderen. Inzetten van passende hulp en ondersteuning voor het kind dat pest. Hoe kunnen we dit kind helpen om geen pestgedrag meer te vertonen? Inzetten van passende hulp en ondersteuning voor het kind dat wordt gepest. Hoe kunnen we dit kind helpen om niet meer gepest te worden?	Inzetten van passende hulp en ondersteuning voor het kind dat pest. Hoe kunnen we dit kind helpen om geen pestgedrag meer te vertonen? Inzetten van passende hulp en ondersteuning voor het kind dat wordt gepest. Hoe kunnen we dit kind helpen om niet meer gepest te worden? Externe hulp wordt indien nodig ingeschakeld.	Inzetten van passende hulp en ondersteuning voor het kind dat pest. Hoe kunnen we dit kind helpen om geen pestgedrag meer te vertonen? Inzetten van passende hulp en ondersteuning voor het kind dat wordt gepest. Hoe kunnen we dit kind helpen om niet meer gepest te worden? Externe hulp wordt ingeschakeld.
Protocol Schorsing en verwijdering (OZHW)		<i>Eerste waarschuwing</i>	<i>Tweede waarschuwing</i> Time-out voor een halve dag. Het kind dat pest werkt een dag in een andere groep.	<i>Derde waarschuwing</i> Time-out voor een hele dag. Het kind dat pest werkt één dag in een andere groep.	<i>Vierde waarschuwing</i> Het kind dat pest wordt tijdelijk geschorst voor de maximale duur (5 dagen). De volgende stap is een volledige verwijdering van school. De Reijer heeft de plicht een geschikte andere school te vinden voor het kind dat pest.

Melding bij bestuur OZHW en/of onderwijsinspectie			De schoolleider meldt de time-out bij het bestuur.	De schoolleider meldt de time-out bij het bestuur.	De schoolleider vraagt de schorsing aan bij het bestuur. Bestuur kent dit op basis van dossier toe. De schoolleider meldt de schorsing bij de onderwijsinspectie.
--	--	--	--	--	--

Bijlage III: Formulier – grensoverschrijdend gedrag

 Formulier - grensoverschrijdend gedrag	
Naam	
Groep	
Datum	
Ingevuld met	
Wat is er gebeurd?	
Wie waren erbij betrokken?	
Waar is het gebeurd?	
Hoe is het gebeurd?	
Waarom is het gebeurd?	
Welke oplossing(en) kan je bedenken?	
Hoe ga je dit stap voor stap uitvoeren?	
Hoe ga je in het vervolg met een soortgelijk probleem om?	

Lees de antwoorden één keer na en kijk of je geen fouten hebt gemaakt.
Is alles eerlijk beantwoord? **ja - nee**

Leerkracht

Kind

Samenvatting van het
gesprek met het kind en
ouders

Aanpak van ongewenst
gedrag

Vervolg?

Ik ga akkoord met de gemaakte afspraken en de aanpak van het ongewenste gedrag volgens het omgangsprotocol.

Leerkracht

Ouders/verzorgers

Bijlage IV: Formulier – tegen pesten (het kind dat gepest wordt)

	Formulier: Ik word gepest door een ander...
Naam	
Groep	
Datum	
Ingevuld met	
Door wie word je gepest?	
Hoe word je gepest?	<i>uitlachen - uitschelden - buitensluiten - leugens over jou vertellen - bang maken of bedreigen - lelijke dingen zeggen - schoppen - slaan - online pesten anders:</i>
Waarmee word je gepest?	<i>uiterlijke kenmerken - interesses anders:</i>
Waar en wanneer word je gepest?	<i>in de klas - in school - op het plein - BSO - buiten school - online - anders:</i>
Wat heb je zelf gedaan?	
Wie pest jou het ergst? Weet je waarom?	
Wie is de baas bij het pesten?	
Wie helpt jou?	

Tegen wie heb je het gezegd dat je gepest wordt? Wat is er gezegd?	
Wil je dat er in de klas over wordt gepraat?	
Heb je lichamelijke klachten?	
Zijn er spullen afgepakt of kapot gemaakt?	
De pester moet...	<i>ophouden / straf krijgen / anders:</i>
Heb je zelf wel eens gepest?	<i>Ja / nee, omdat</i>
Is dit de eerste keer dat je dit formulier invult?	
Lees de antwoorden één keer na en kijk of je geen fouten hebt gemaakt. Is alles eerlijk beantwoord? ja - nee	
Leerkracht	Kind

Samenvatting van het gesprek met het kind en ouders	
Aanpak om het pesten tegen te gaan	
Vervolg?	
<i>Ik ga akkoord met de gemaakte afspraken en de aanpak van het ongewenste gedrag volgens het omgangsprotocol.</i>	
Leerkracht	Ouders/verzorgers

Bijlage V: Formulier – tegen pesten (het kind dat een ander pest)

	Formulier: Ik heb een ander gepest...
Naam	
Groep	
Datum	
Ingevuld met	
<i>Pesten wordt bij ons op school niet toegestaan. Toch wordt er gezegd dat jij een ander heb gepest. Met de volgende vragen willen we ook van jou weten wat er aan de hand is.</i>	
Wie pest jij? En waarom?	
Wat gebeurt er precies?	<i>uitlachen - uitschelden - buitensluiten - leugens over jou vertellen - bang maken of bedreigen - lelijke dingen zeggen - schoppen - slaan -online pesten anders:</i>
Waarmee wordt de ander gepest?	<i>uiterlijke kenmerken - interesses anders:</i>
Waar en wanneer vindt het pesten plaats?	<i>in de klas - in school - op het plein -SO - buiten school - online - anders:</i>
Wat is de reden van het pesten?	<i>Het is leuk - het is stoer - het geeft macht - ik wil de baas zijn - anders:</i>
Is er iemand die mee pest?	
Zijn er spullen afgepakt of kapot gemaakt door jou?	

Wil jij helpen om het pesten te stoppen?	<i>Ja – nee, omdat:</i>
Hoe kunnen we het pesten stoppen?	
Wat moeten we doen als je toch doorgaat met pesten?	
Is dit de eerste keer dat je dit formulier hebt ingevuld?	<i>Ja / nee, omdat:</i>
Lees de antwoorden één keer na en kijk of je geen fouten hebt gemaakt. Is alles eerlijk beantwoord? ja - nee	
Leerkracht	Kind

Samenvatting van het gesprek met het kind en ouders	
Aanpak om het pesten tegen te gaan	
Vervolg?	
<i>Ik ga akkoord met de gemaakte afspraken en de aanpak van het ongewenste gedrag volgens het omgangsprotocol.</i>	
Leerkracht	Ouders/verzorgers